

Nationale enquête 2007

Langer werken of vroeger sparen ?

Nationale enquête 2007: Langer werken of vroeger sparen ?

Inleiding

Mijn carrière

Mijn eindeloopbaan

Mijn pensioenplanning

De vergrijzing en de overheid

Samenvatting

Inleiding

De context en de actualiteit van 2006-2007 leenden zich uitstekend voor het opzetten van een vierde nationale enquête waarbij veel aandacht besteed werd aan carrières, de **eindeloopbaan en pensioenen, aangezien deze onderdelen voortaan nauw met elkaar verbonden zijn:**

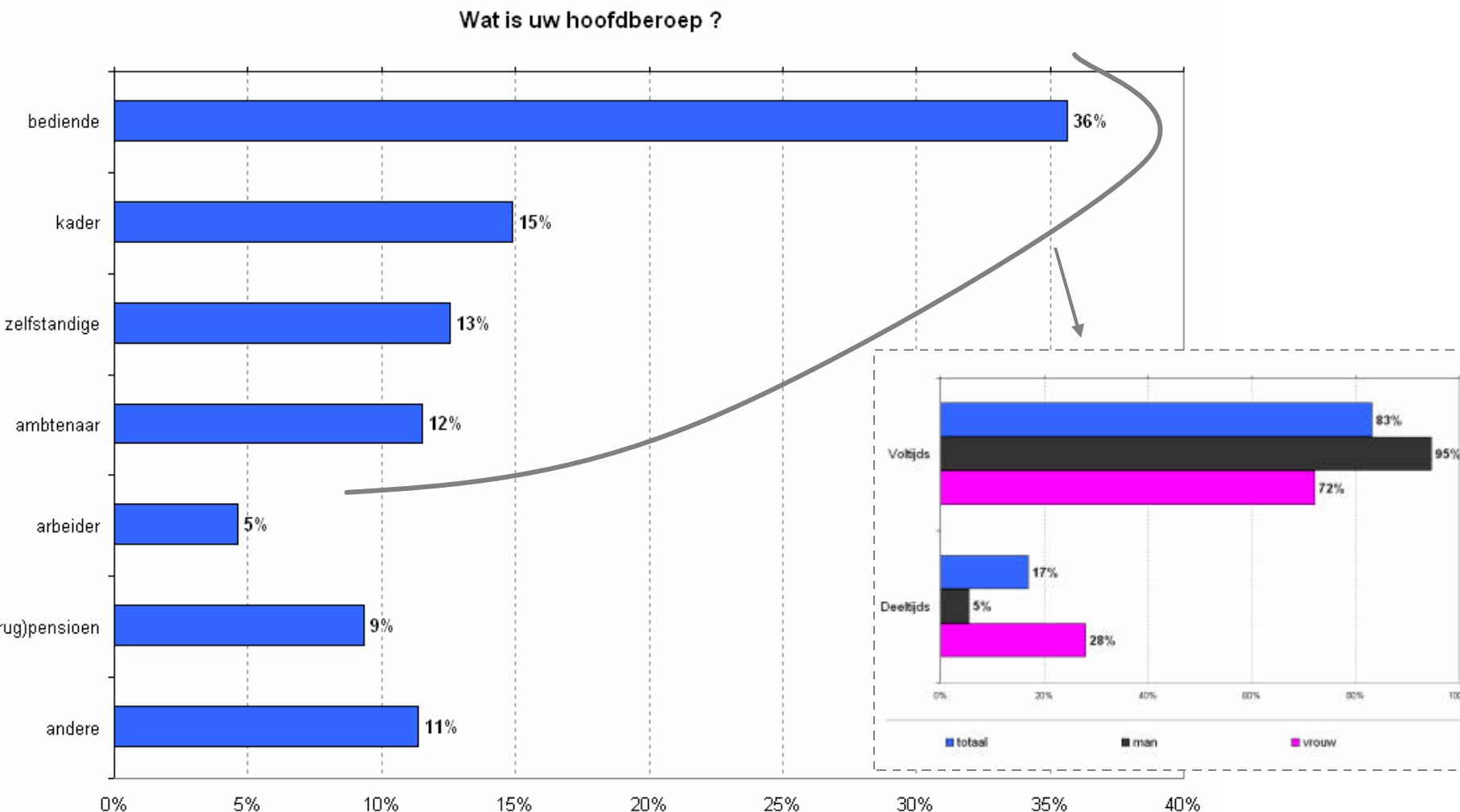
- permanente verhoging van de levensverwachting
- financieringsprobleem van de wettelijke pensioenen
- maatregelen die erop gericht zijn de werkelijke pensioenleeftijd te verhogen (generatiepact...)
- nieuwe problematiek van de werkgelegenheid voor 55-plussers
- maatregelen genomen om de laagste wettelijke pensioenen te verbeteren
- nabijheid van verkiezingen

D.m.v. de Delta Lloyd Life enquête 2007 kan de bevolking zich uitspreken over de gewaarwordingen en gedragingen die deze context en de maatregelen oproepen zowel op het vlak van pensioenverwachtingen als op het vlak van de loopbaan, waarbij duidelijk gemaakt wordt hoe er gereageerd wordt op de maatregelen die de **overheid** heeft genomen of overweegt (generatiepact).

Inleiding – Methodologie

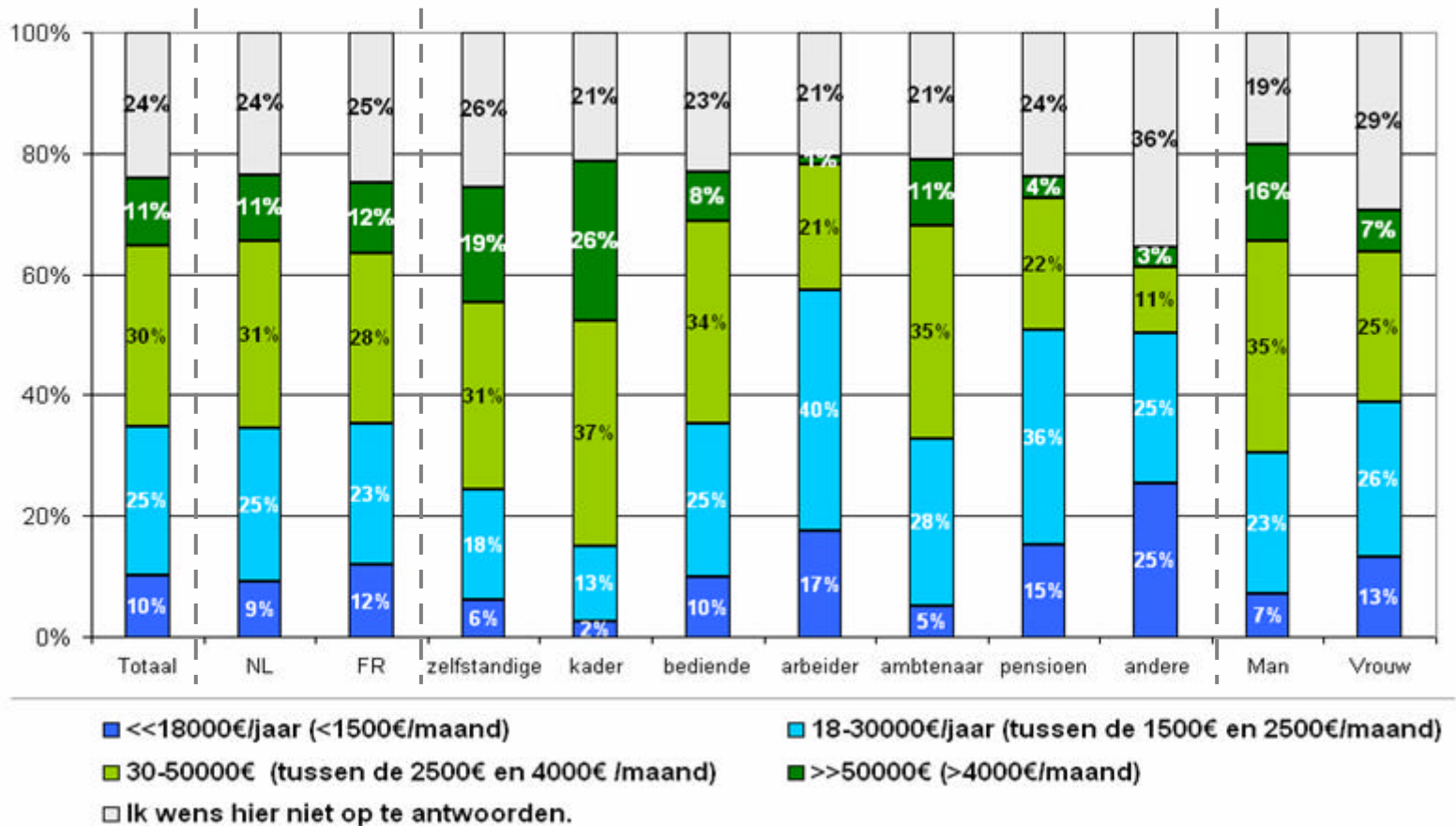
- 8600 personen hebben de pensioenenquête 2007 ingevuld.
 - De studiepopulatie werd gewogen op :
 - taal om een correcte verhouding te krijgen tussen Nederlandstaligen (58%) en Franstaligen (42%)
 - geslacht om een correcte verhouding te krijgen tussen vrouwen (52%) en mannen (48%)
 - Het onderwijsniveau van de deelnemers ligt hoger dan die van de bevolking: 2 op 3 hebben hoger onderwijs genoten (*bevolking 15+: 1 op 4*)
 - De meerderheid (8 op 10) van de deelnemers is “actief”. (*bevolking 15+: 1 op 2*)
 - 9 op de 10 deelnemers is tussen de 25 en 65 jaar (*bevolking 15+: 2 op 3*). De gemiddelde leeftijd is 45 jaar (? 47 jaar ; ? 43 jaar)
-

Wat doen we voor de kost?

Wat verdienen we?

Hoeveel bedraagt het netto jaarinkomen van uw gezin?

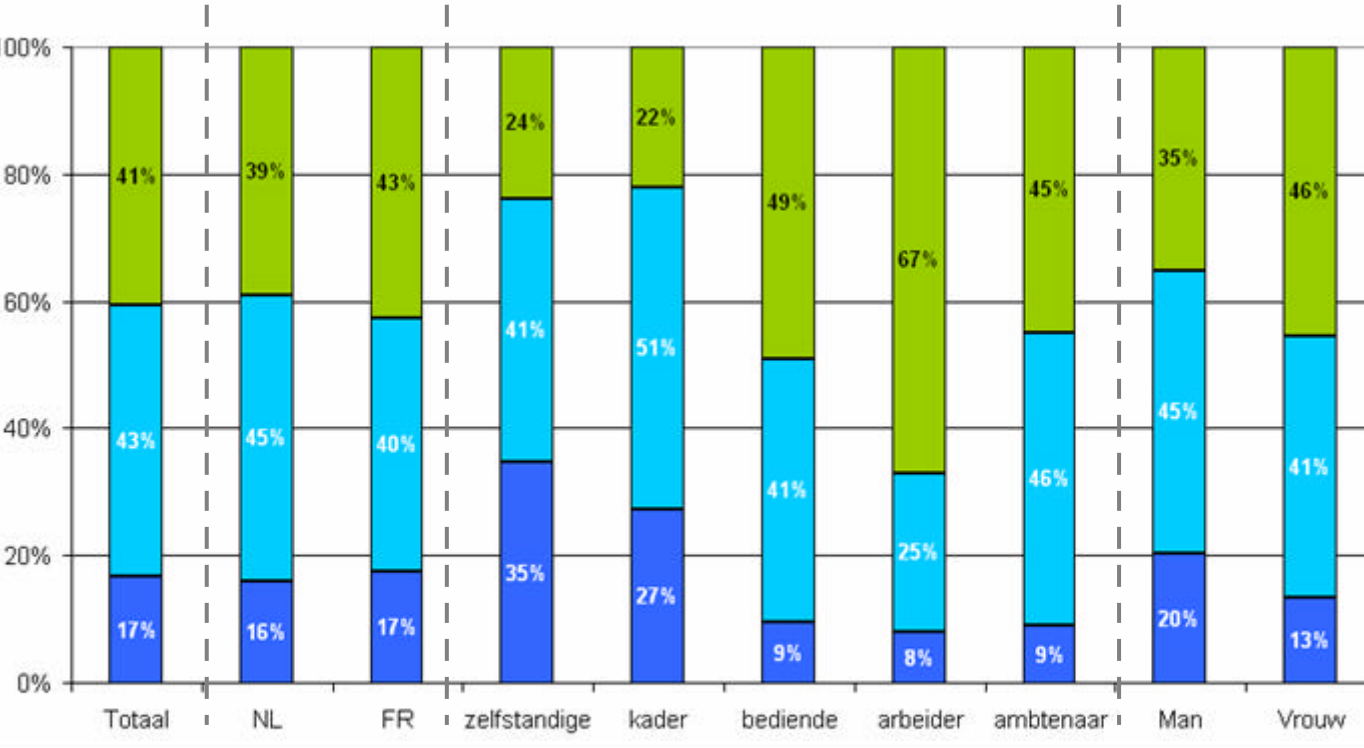
Netto jaarinkomen van de deelnemers. Meerderheid heeft een gezinsinkomen tussen de 18.000 en 50.000 € netto per jaar. Hoogste inkomens bij kaderleden gevolgd door zelfstandigen, ambtenaren en bedienden.

Mijn carrière

De carrièrebeesten zijn zelfstandig of kaderlid

In welke van de volgende omschrijvingen herkent u zich?

6 op 10 vinden hun carrière belangrijk. 4 op 10 vindt werken noodzakelijk om geld te verdienen. Bij bedienden en vooral arbeiders komt dit nog sterker tot uiting.

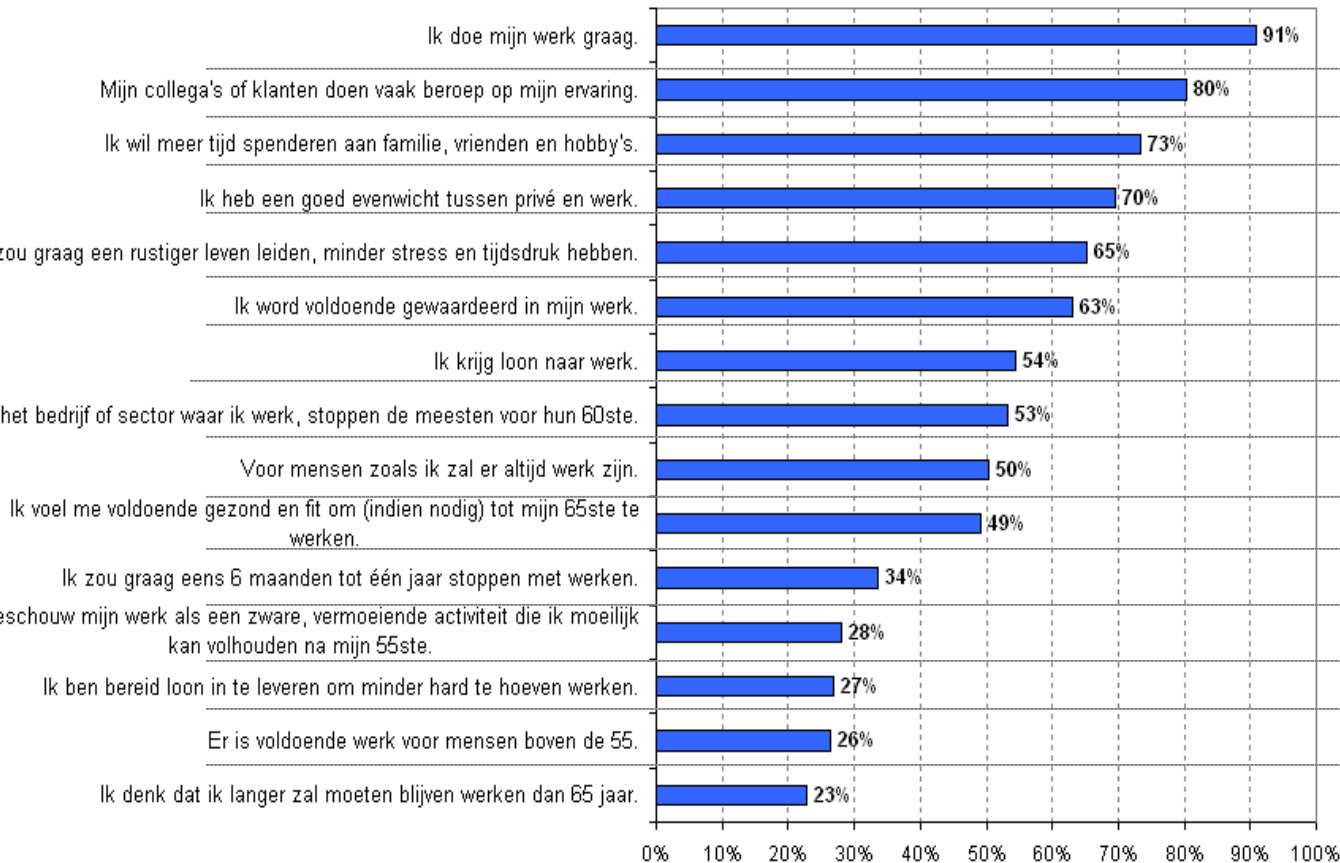
Bijna 2 op 10 vinden hun carrière zo belangrijk dat dit soms te koste gaat van gezin en vrienden. Bij zelfstandigen en kaderleden ligt dit cijfer een stuk hoger.

Vrouwen vinden minder vaak hun carrière belangrijk dan mannen.

- Werken is nodig om geld te verdienen. Mijn echte passies liggen elders: familie, vrienden en hobby's.
- Mijn carrière is belangrijk maar daarnaast heb ik nog genoeg tijd voor familie en vrienden.
- Mijn carrière is zeer belangrijk en gaat soms ten koste van mijn gezin en vrienden.

I © my job, but my friends too

% dat akkoord gaat met de volgende uitspraken

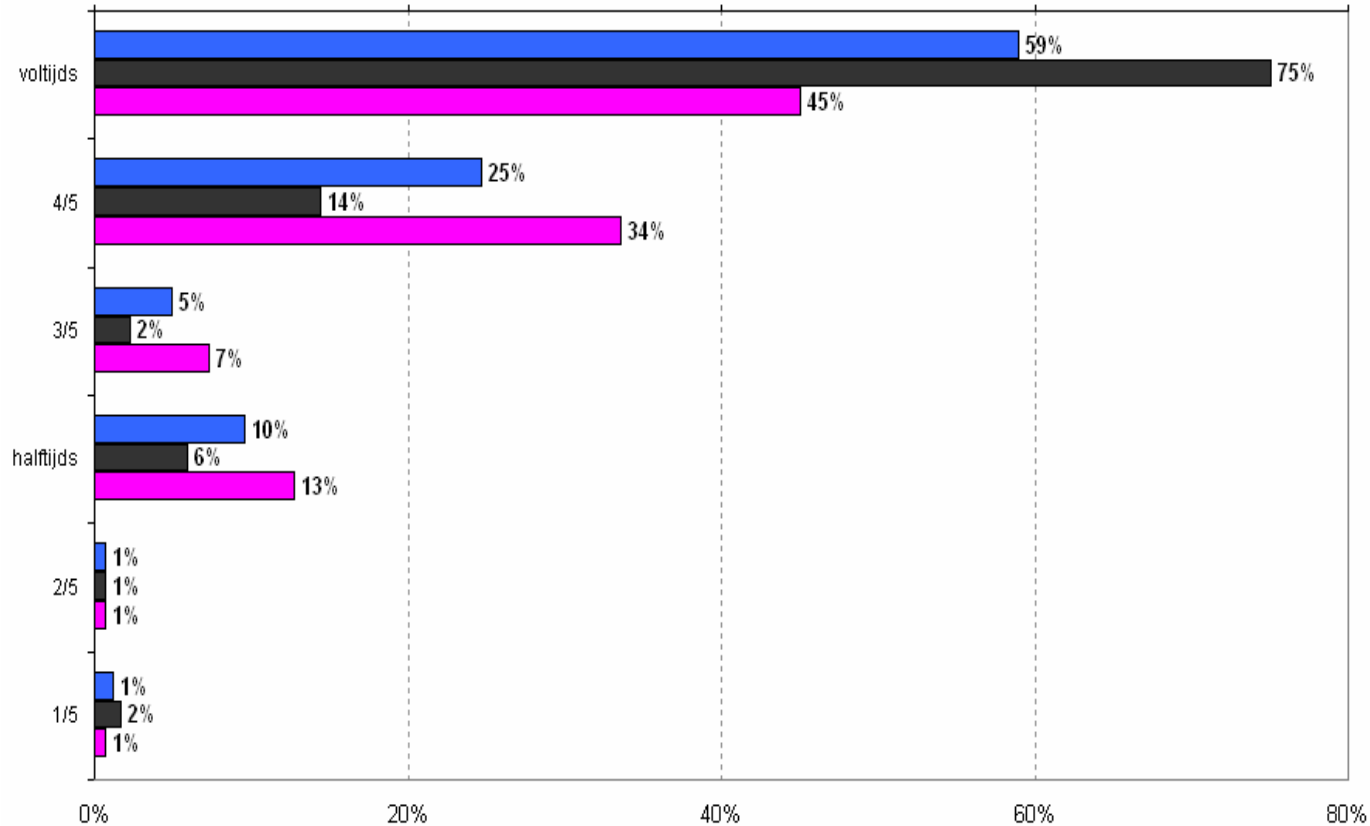

NL	FR	zelfst.	kader	bed.	arb.	an
92%	90%	96%	95%	89%	86%	9
81%	79%	86%	92%	76%	66%	7
71%	77%	72%	76%	73%	73%	7
69%	70%	62%	63%	73%	70%	7
59%	74%	63%	64%	65%	67%	6
66%	59%	76%	71%	59%	57%	5
62%	44%	68%	60%	49%	52%	5
57%	48%	29%	58%	55%	74%	6
56%	43%	65%	61%	47%	53%	4
49%	49%	69%	59%	45%	32%	4
37%	28%	31%	33%	34%	34%	3
28%	28%	22%	26%	25%	58%	3
28%	25%	29%	30%	26%	24%	2
28%	24%	35%	34%	23%	20%	2
22%	24%	31%	22%	23%	15%	1

Meerderheid doet zijn job graag maar verlangt toch naar een rustiger leven met meer tijd voor andere zaken (sterker bij Franstaligen). Jobbetrokkenheid is groter bij zelfstandigen, kaderleden en Nederlandstaligen. Franstaligen zijn minder tevreden over hun loon. Vrouwen vinden ook minder vaak dat ze loon naar werk krijgen (? 59% versus ? 50%).

Als we langer blijven, is het deeltijds

Indien u denkt nog werkzaam te zijn over 10 jaar, werkt u dan ...?

Bijna de helft van de respondenten die over 10 jaar nog werkzaam denkt te zijn, wenst dit deeltijds te doen. Weerom de verzuchtig om het rustiger aan te doen.

totaal

man

vrouw

Conclusie: minder stress a.u.b.

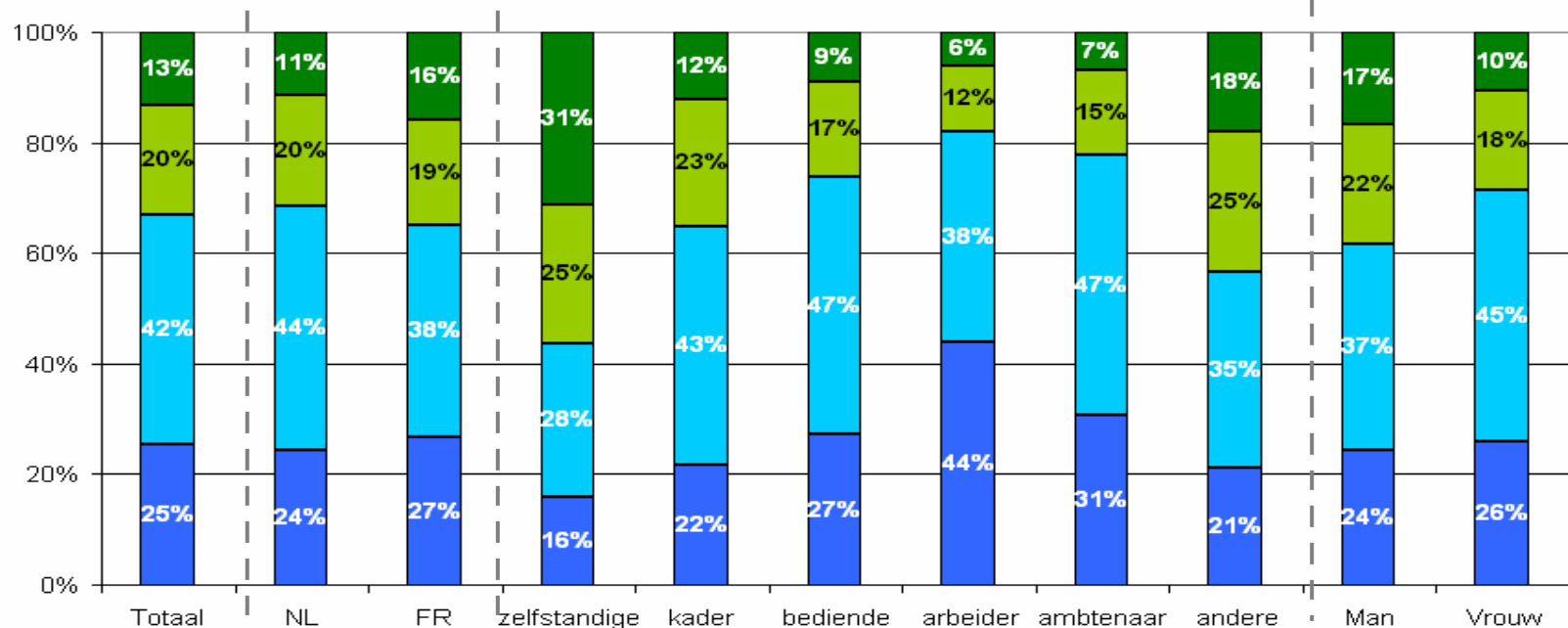
1. De grote meerderheid van de bevolking doet zijn werk graag (91%) en zegt een goed evenwicht te hebben tussen zijn carrière en privé-leven (70%).
 2. Een meerderheid (65%) wenst echter een kalmer, minder stresserend leven, ongeacht het soort loopbaan.
 3. 60% vinden hun loopbaan “belangrijk”, 40% verklaren dat hun passies buiten hun werk liggen. Er zijn dus duidelijk twee verschillende groepen onder de werkenden: de gepassioneerden die gemotiveerd zijn door hun carrière en zij die uit noodzaak werken en meer belangstelling hebben voor andere zaken.
-

Mijn eindeloopbaan

Zelfstandigen zien marathoncarrière wel zitten

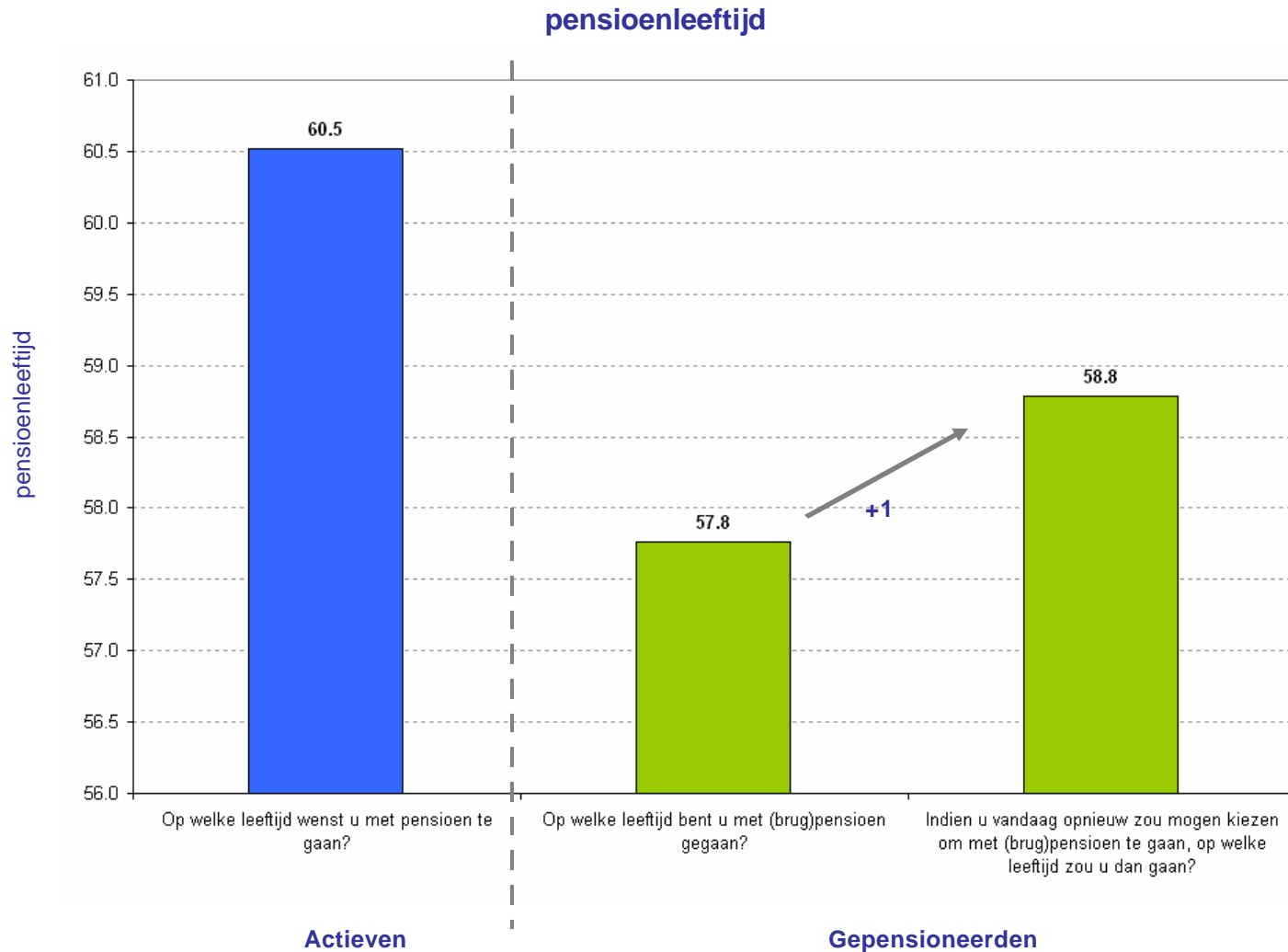
Bent u bereid langer te werken om te zorgen dat iedereen later van een wettelijk pensioen kan genieten ?

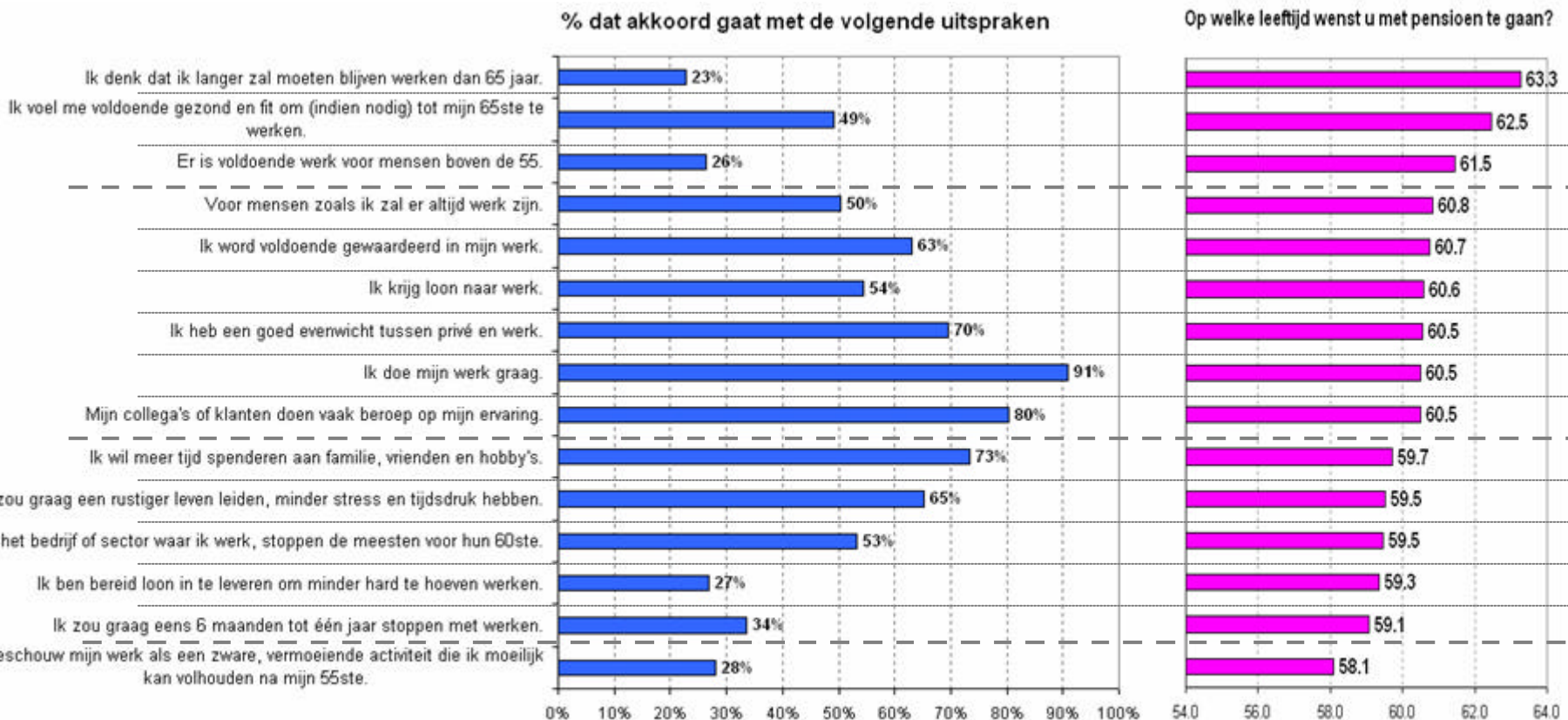
- Ja, indien nodig zelfs na mijn 65ste – maar dan wil ik ook een hoger pensioen.
- Ja, ik ben bereid tot mijn 65ste te werken.
- Nee, ik wil rond mijn 60ste met pensioen gaan.
- Nee, ik wil zo vroeg mogelijk met pensioen gaan.

Meerderheid van de Belgen is niet bereid om langer te werken. Grote verschillen tussen de sociale statuten. Zelfstandigen zijn het meest bereid om langer te werken.

60 jaar : onze ideale uitwifleeftijd

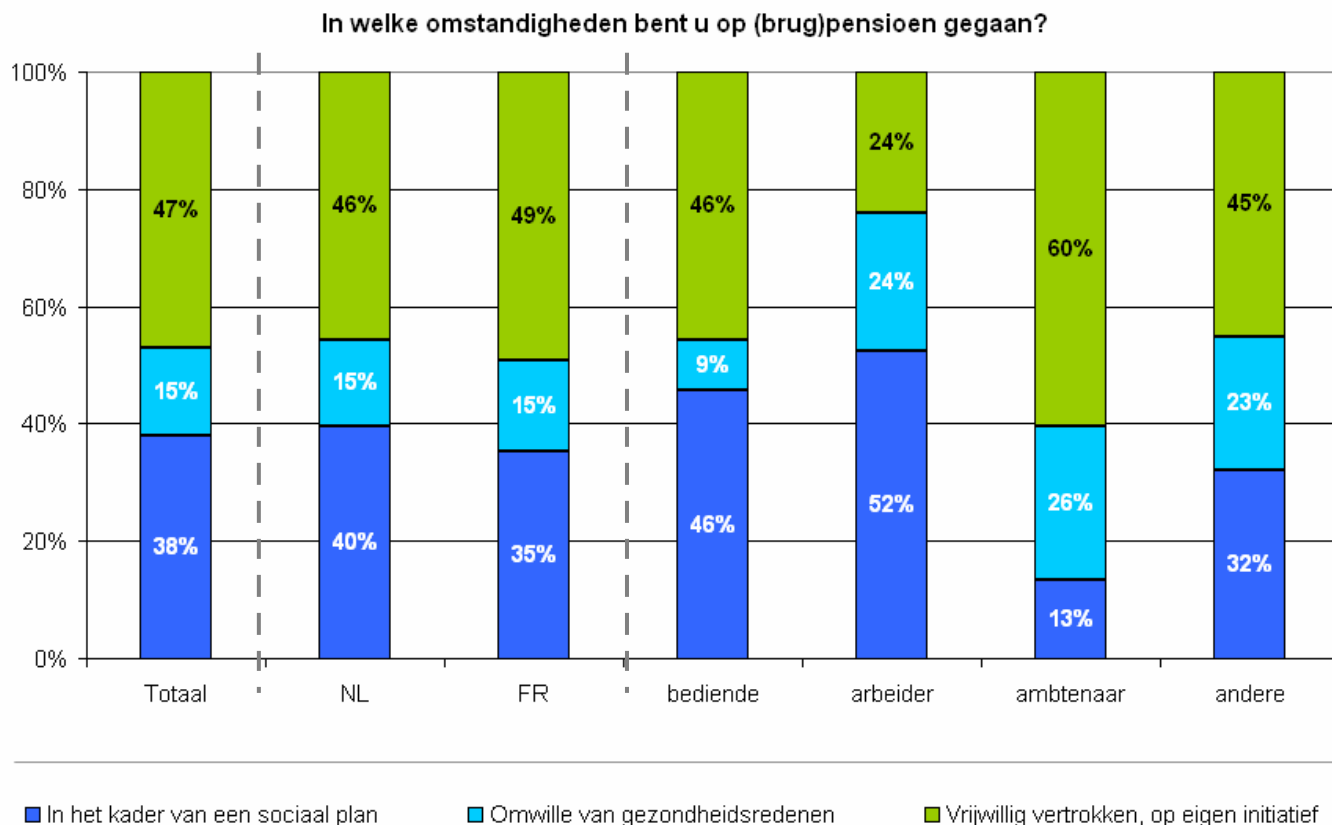

Lagere motivatie = vroeger stoppen

Meer jobbetrokkenheid verhoogt de pensioenleeftijd. Verzuchting naar minder stress en meer tijd voor ander zaken verlaagt de gewenste pensioenleeftijd. Ook zware fysieke arbeid heeft een negatieve impact op de pensioenleeftijd.

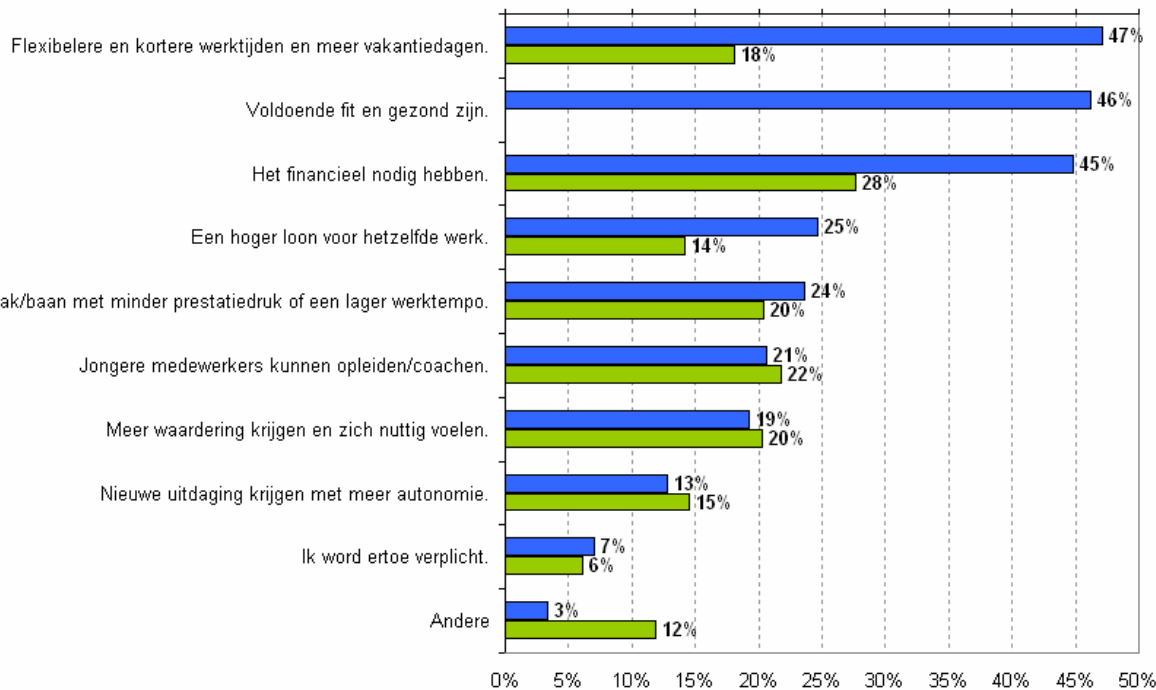
De helft vertrekt met de glimlach

Bijna 1 op 2 van de gepensioneerden gaat vrijwillig op pensioen – bij arbeiders is dit slechts 1 op 4.

Wat doet ons langer werken?

Wat zou u ertoe aanzetten om langer te werken ?

■ Actief, willen stoppen rond hun 60ste of vroeger

■ Op (brug)pensioen, vrijwillig vertrokken voor hun 60ste

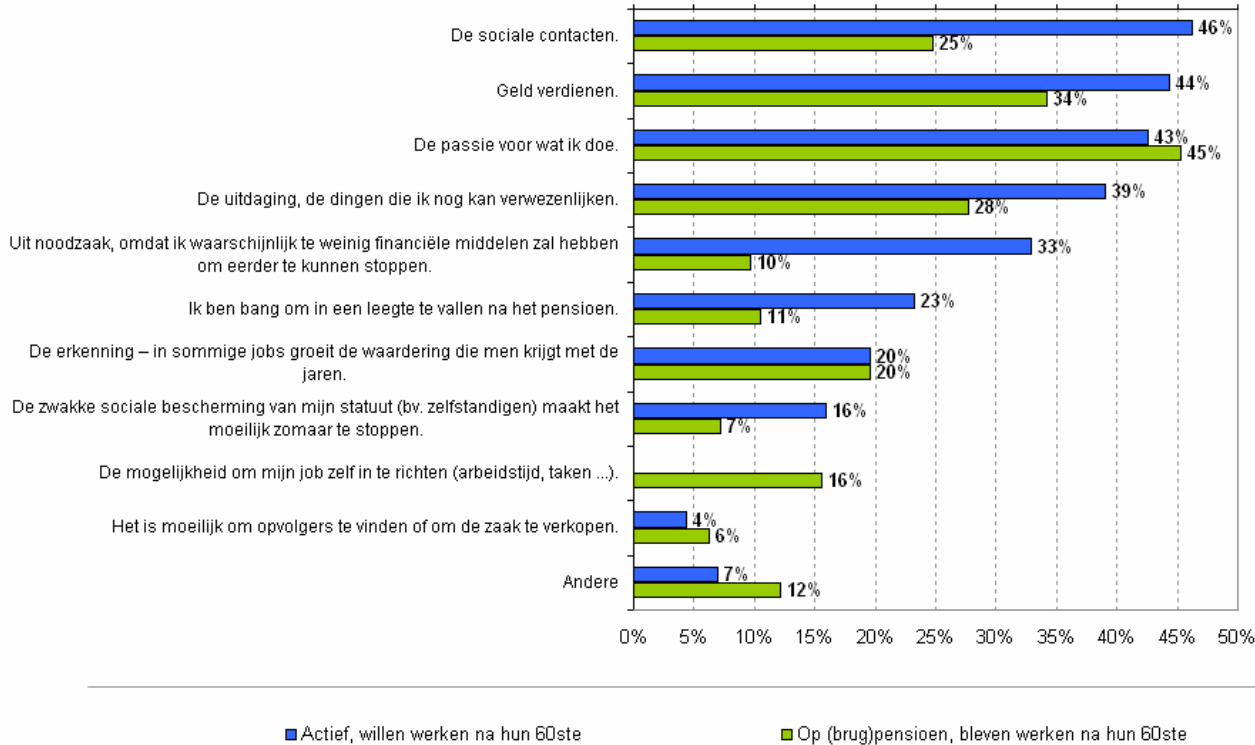
Actief willen stoppen rond hun 60ste of vroeger

NL	FR	zelfst.	kader	bed.	arb.	ambt.	andere
44%	52%	33%	56%	54%	39%	37%	37%
45%	47%	47%	46%	48%	48%	40%	45%
45%	45%	47%	39%	50%	44%	41%	33%
23%	27%	11%	22%	29%	19%	27%	21%
23%	24%	27%	28%	25%	20%	19%	18%
20%	21%	24%	30%	19%	17%	17%	17%
20%	19%	13%	17%	22%	17%	17%	20%
11%	15%	13%	14%	13%	6%	11%	14%
8%	6%	6%	5%	6%	12%	11%	5%
4%	3%	4%	2%	3%	2%	4%	6%

Top 3 om (eventueel) langer te blijven werken bij de vroege uittreeders: minder hard moeten werken, fit blijven en het nodig hebben.

3 goede redenen voor een lange carrière

Wat drijft u om langer te blijven werken ?

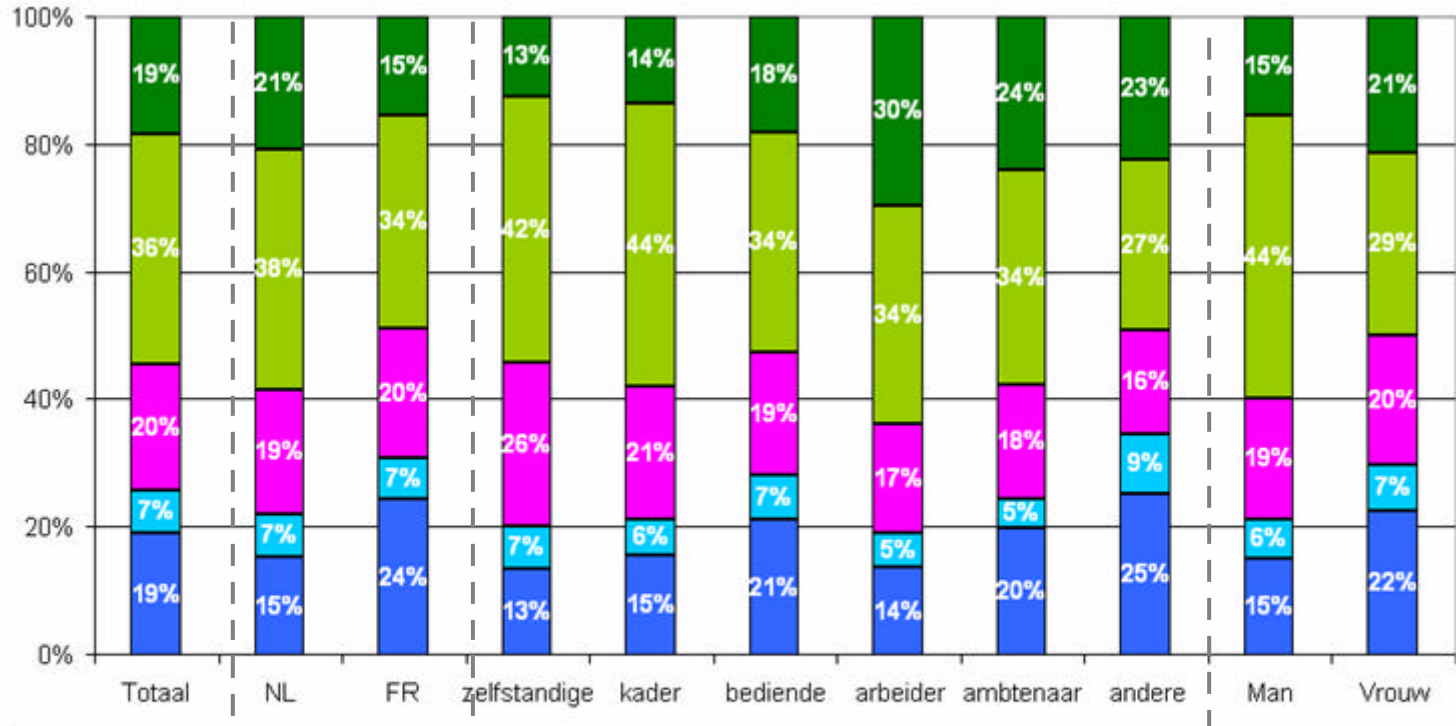
Actief willen werken na hun 60ste

NL	FR	zelfst.	kader	bed.	arb.	ambt.	and.
49%	43%	42%	51%	50%	43%	51%	38%
45%	43%	34%	49%	54%	49%	43%	35%
42%	43%	50%	52%	37%	35%	36%	38%
40%	38%	41%	53%	37%	20%	37%	29%
28%	39%	32%	26%	39%	43%	28%	32%
20%	27%	24%	23%	23%	35%	23%	20%
24%	13%	20%	24%	21%	15%	16%	15%
15%	17%	57%	2%	3%	14%	2%	7%
5%	4%	14%	2%	1%	1%	1%	2%
7%	7%	5%	9%	5%	9%	8%	10%

Top 3 om langer te willen werken : contacten behouden, geld kunnen verdienen en de passie voor de job. Bij zelfstandigen is de zwakke sociale bescherming één van de voornaamste drijfveren om langer actief te (moeten) blijven.

Langer werken of vroeger sparen? Vroeger sparen!

Stel dat u vandaag verneemt dat uw wettelijke pensioen veel lager is dan u verwachtte, wat zou u dan doen ?

- Ik verander weinig vandaag en ik zie wel hoe het afloopt.
- Ik verander weinig vandaag, want ik heb reeds voldoende gespaard of andere maatregelen genomen.
- Ik verander weinig vandaag, maar ik houd er wel rekening mee dat ik langer zal moeten werken, desnoeds na mijn 65ste.
- Ik werk meer (door eventueel een tweede job erbij nemen) om zo geld opzij te kunnen zetten.
- Ik verminder direct mijn uitgaven en begin veel meer te sparen.

Opmerking: "Het verminderen van uitgaven en meer beginnen te sparen" daalt licht met de leeftijd, terwijl het "niets doen want ik heb voldoende gespaard" stijgt licht met de leeftijd.

Conclusies: ideale leeftijd om op pensioen te gaan? 60 jaar!

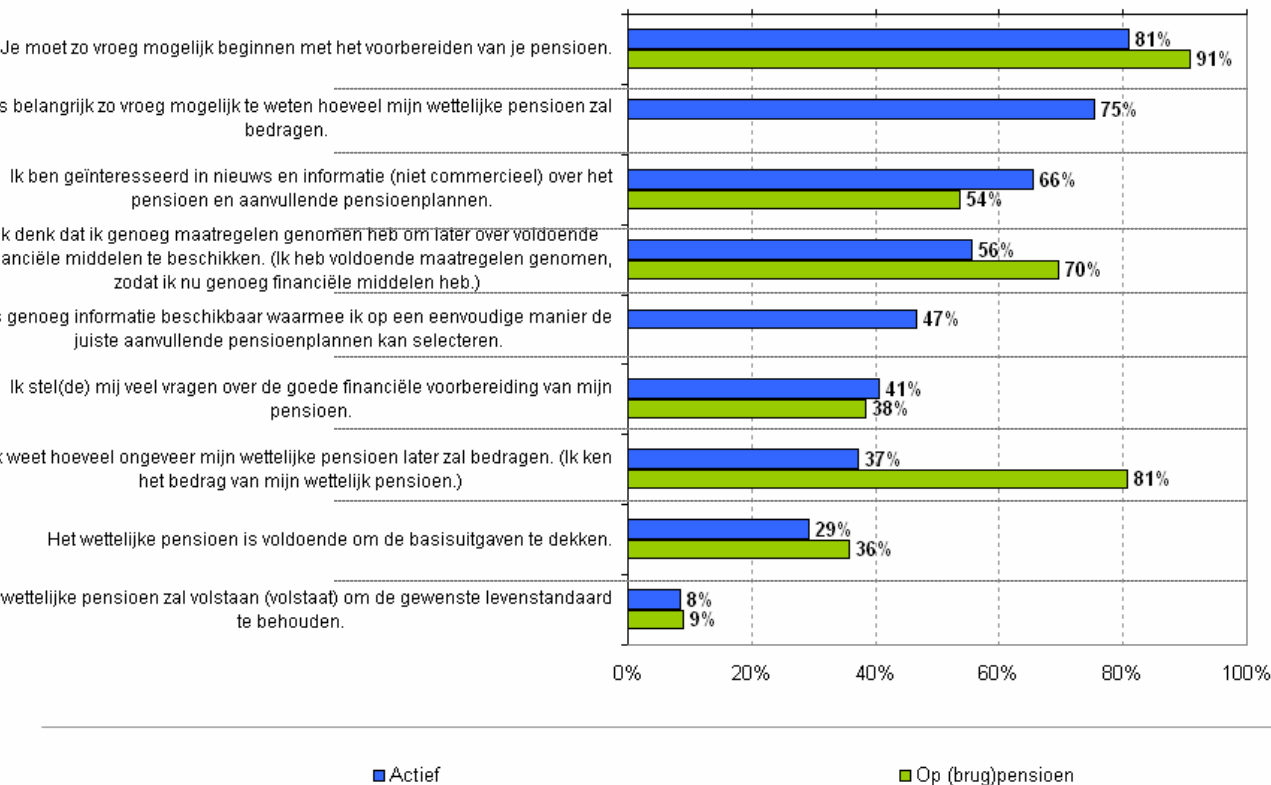
1. De meerderheid (67%) van de Belgen voelt er niks voor om te werken na zijn +/- 60ste.
 2. De ideale pensioenleeftijd is 60,5 jaar, behalve voor wie het meest gemotiveerd en gepassioneerd is door zijn werk! Hun motivatie om te blijven: de sociale contacten (46%), het plezier geld te verdienen (44%), uit passie (43%), omwille van uitdaging (39%) of om nuttig te zijn (23%).
 3. De stimulansen om het vertrek uit te stellen: werkvermindering, gezondheid, financiële noodzaak.
-

Mijn pensioenplanning

Jong beginnen ... om zeker te spelen

% dat akkoord gaat met de volgende uitspraken

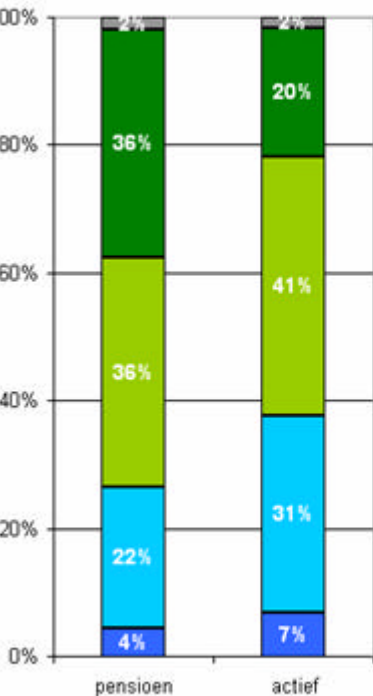
Actief

	NL	FR	zelfst.	kader	bed.	arb.	ambt.	an
	79%	84%	87%	84%	82%	75%	74%	7
	75%	76%	75%	76%	77%	75%	73%	7
	66%	65%	72%	75%	66%	59%	60%	5
	61%	49%	62%	68%	52%	53%	60%	4
	46%	47%	55%	47%	45%	43%	48%	4
	39%	43%	45%	39%	42%	45%	32%	4
	39%	35%	50%	42%	28%	26%	54%	3
	33%	24%	13%	30%	29%	34%	49%	2
	10%	6%	2%	6%	6%	11%	23%	1

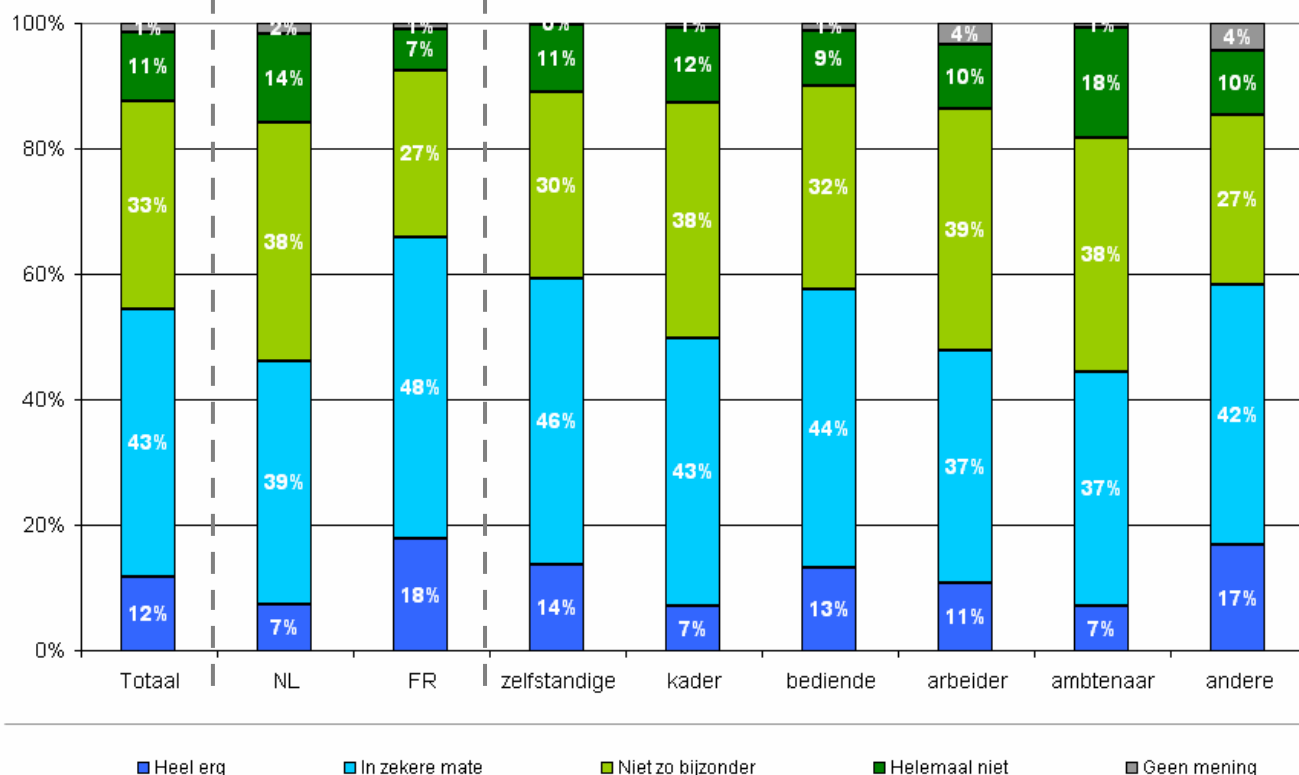
Een grote meerderheid vindt het noodzakelijk vroeg te beginnen met de pensioenplanning. Slechts 3 op 10 zeggen dat het wettelijke pensioen voldoende zal zijn om de basisuitgaven te dekken.

Iedereen ligt wel eens wakker van zijn pensioen

Maakt u zich zorgen over uw huidige financiële situatie?

Maakt u zich zorgen over uw toekomstige financiële situatie tijdens uw pensioen?

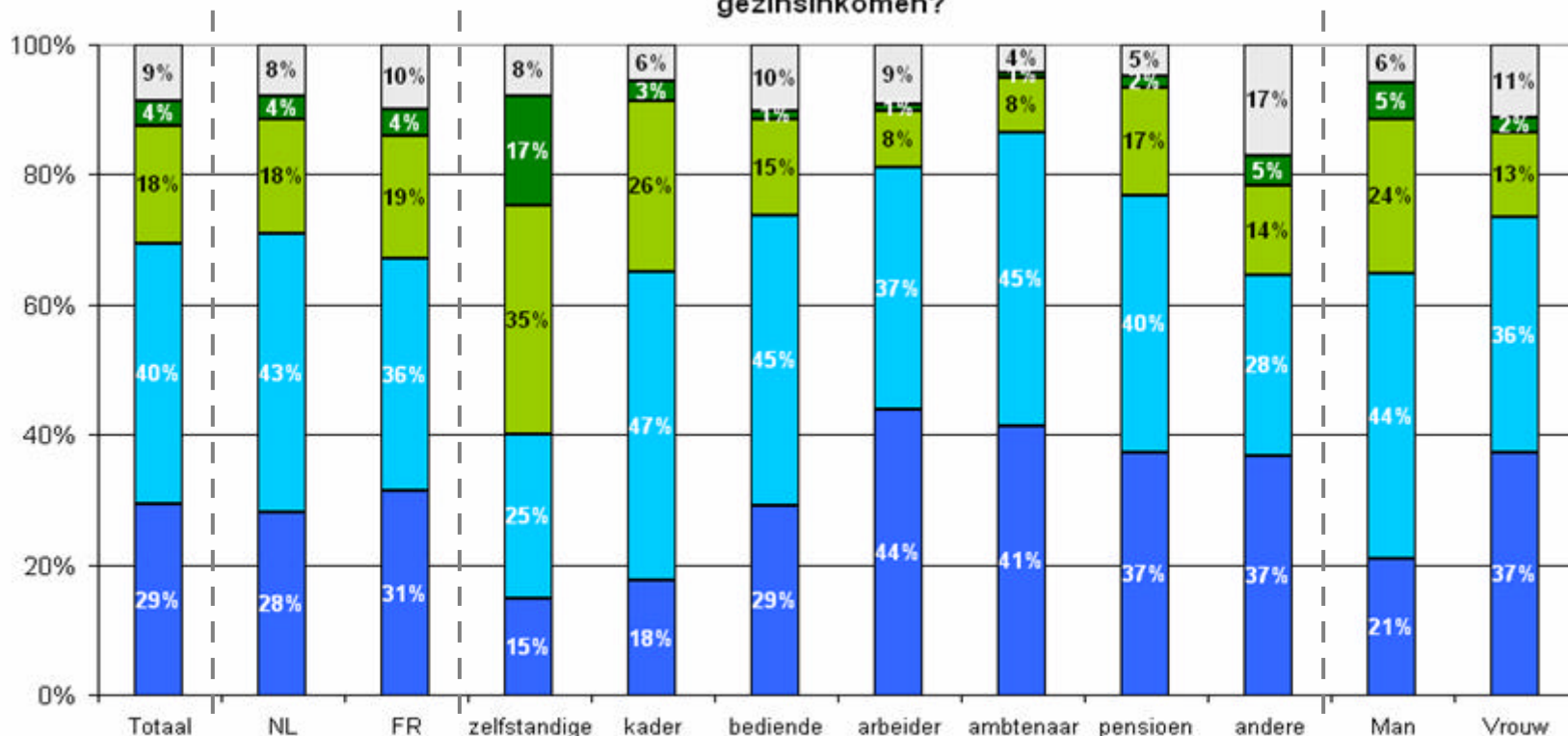
Actie

Vergelijking met 2005: Repondenten maken zich iets minder zorgen over de toekomst in vergelijking met 2005.

Meerderheid van de actieven maakt zich zorgen omtrent zijn financiële situatie tijdens het pensioen, terwijl "slechts" een kwart van de gepensioneerden zich vandaag zorgen maakt.

Ons pensioen blijft belangrijk...

Hoe belangrijk acht u het aandeel van het wettelijke pensioen in uw (toekomstige) gezinsinkomen?

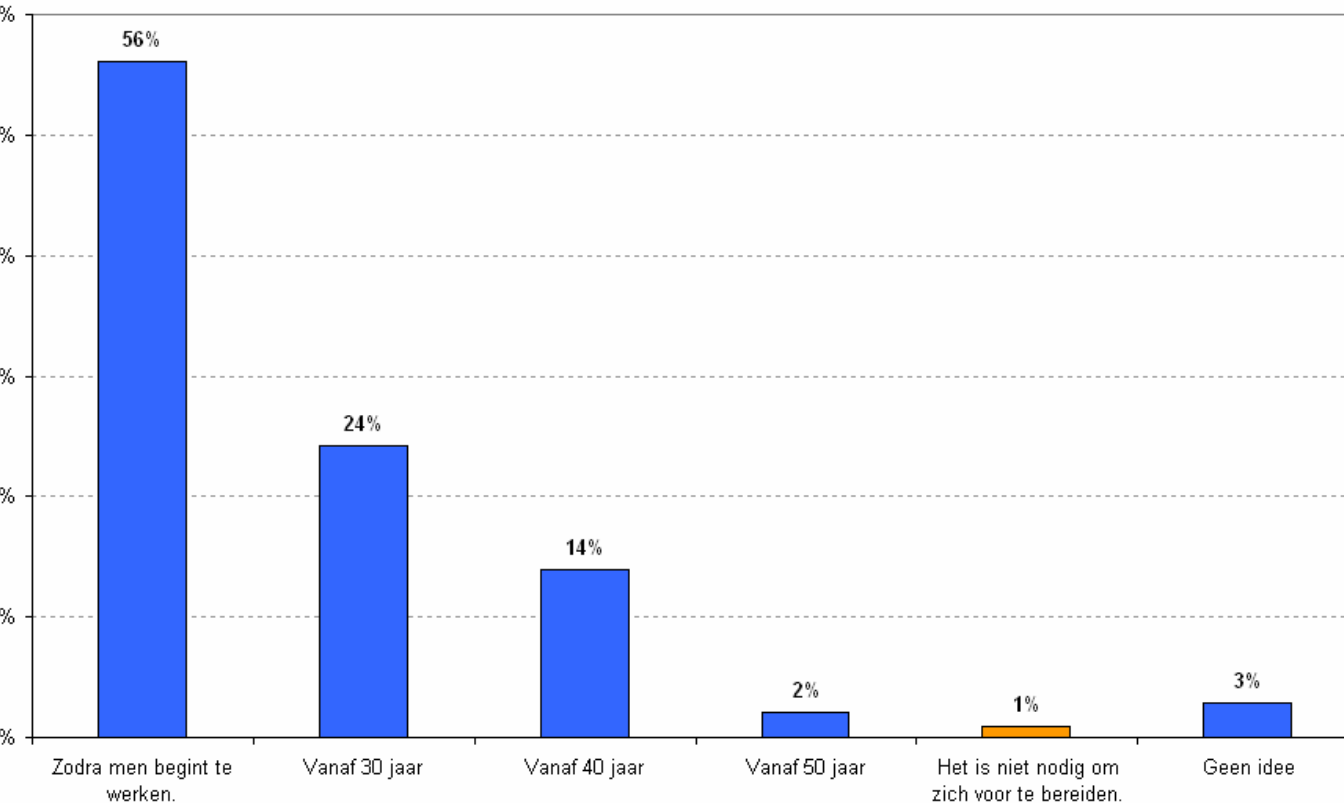
- Zeer belangrijk, het is (bijna) het enige inkomen
- Belangrijk, het bedraagt meer dan de helft van het inkomen
- Minder belangrijk, het bedraagt minder dan de helft van het inkomen
- Onbelangrijk, het is een extraatje naast andere inkomsten
- Geen idee

Het wettelijke pensioen blijft belangrijk. Zeker voor arbeiders, ambtenaren en vrouwen, minder voor zelfstandigen. Hoe lager het inkomen, hoe belangrijker het wettelijke pensioen.

Vergelijking met 2005. Het belang van het wettelijke pensioen lijkt gedaald t.o.v. 2005.

Eerste werkdag = eerste spaardag

Vanaf welke leeftijd zou men zich financieel moeten voorbereiden op het pensioen (specifiek sparen in functie van mijn pensioen, groepsverzekering, pensioensparen, ...) ?

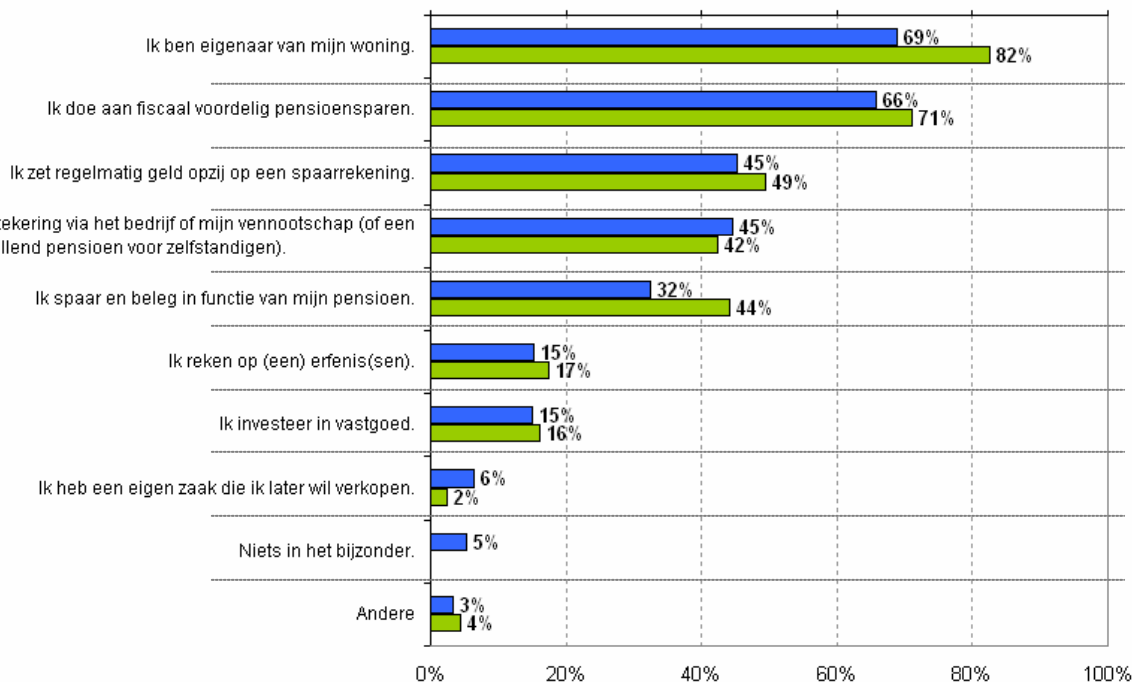
Vergelijking met 2005.

Respondenten anno 2007 zijn nog meer overtuigd dat men best zo vroeg mogelijk begint te sparen.

Pensioenplanning doe je vanaf je begint te werken !

De hitparade van de spaarformules

Hoe bereidt u zich financieel voor op uw pensioen?

Actief

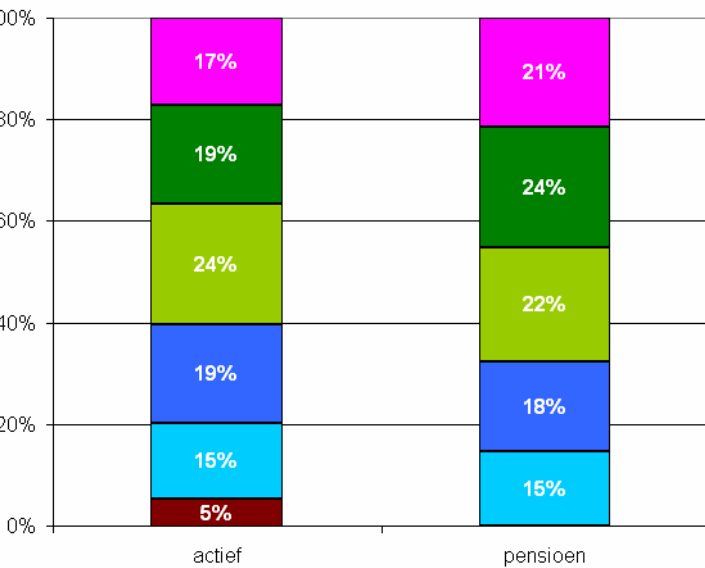
NL	FR	zelfst.	kader	bed.	arb.	ambt.	andere
71%	67%	79%	79%	66%	69%	73%	50%
72%	57%	71%	72%	67%	66%	70%	43%
52%	37%	40%	54%	48%	42%	45%	34%
46%	43%	52%	72%	57%	25%	4%	12%
39%	24%	45%	41%	26%	31%	31%	29%
16%	14%	13%	18%	17%	11%	13%	11%
15%	15%	34%	20%	11%	5%	10%	9%
6%	7%	41%	1%	1%	1%	1%	1%
4%	8%	2%	1%	5%	5%	5%	16%
3%	4%	4%	3%	3%	2%	5%	5%

■ Actief

■ Op (brug)pensioen

De hitparade van de spaarformules

tal maatregelen per respondent genomen in het kader van de pensioenplanning

■ geen maatregelen ■ 1 maatregel ■ 2 maatregelen
■ 3 maatregelen ■ 4 maatregelen ■ 5 of meer maatregelen

actief

	Aantal maatregelen				
	1	2	3	4	5
Ik doe aan fiscaal voordelig pensioensparen.	28%	51%	75%	88%	91%
Ik ben eigenaar van mijn woning.	24%	62%	81%	90%	93%
Ik zet regelmatig geld opzij op een spaarrekening.	18%	29%	46%	59%	83%
Ik heb een groepsverzekering ...	12%	27%	43%	67%	88%
Ik spaar en beleg in functie van mijn pensioen.	9%	13%	26%	46%	78%
Ik reken op (een) erfenis(sen).	3%	8%	12%	21%	31%
Ik investeer in vastgoed.	2%	5%	9%	19%	48%
Ik heb een eigen zaak die ik later wil verkopen.	2%	2%	4%	7%	20%
Andere	3%	4%	3%	3%	4%

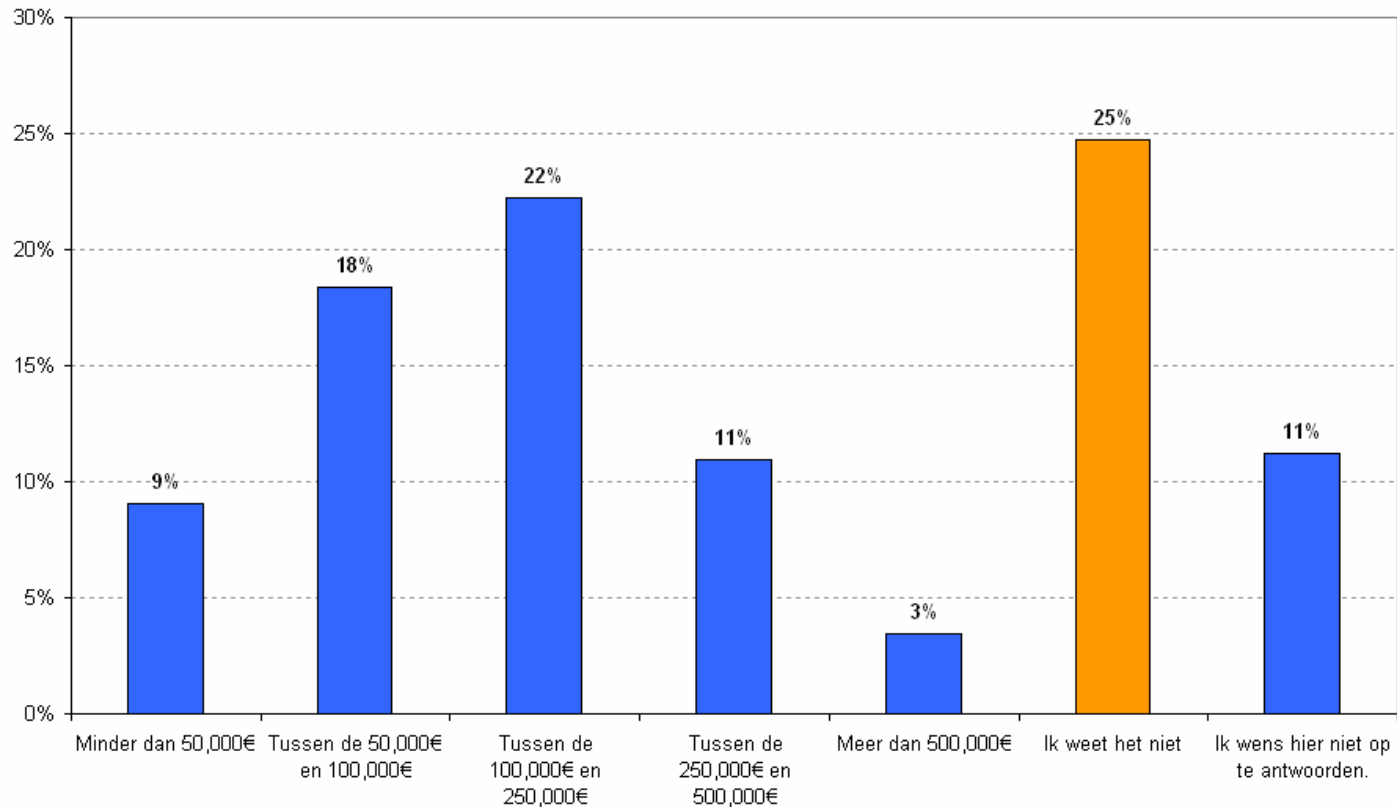
pensioen

	Aantal maatregelen				
	1	2	3	4	5
Ik ben eigenaar van mijn woning.	33%	73%	92%	96%	98%
Ik deed/doe aan pensioensparen.	14%	51%	77%	92%	97%
Ik zette regelmatig geld opzij op een spaarrekening.	16%	30%	41%	62%	83%
Ik heb gespaard en belegd in functie van mijn pensioen.	11%	16%	31%	59%	81%
Ik heb een groepsverzekering ...	8%	22%	37%	55%	74%
Ik heb geïnvesteerd in vastgoed.	6%	1%	5%	11%	53%
Ik heb mijn eigen zaak verkocht.	2%	2%	3%	2%	3%
Ik heb geërfd / ik reken op (een) erfenis(sen).	1%	3%	12%	19%	43%
Andere	9%	1%	3%	3%	7%

Meerderheid neemt 3 of meer maatregelen. Veelal zijn dit pensioensparen eigen woning en regelmatig sparen – gevolgd door de groepsverzekering. Hoe hoger het inkomen, hoe meer maatregelen men neemt. Zelfstandigen en kaderleden nemen meer maatregelen dan bedienden, arbeiders en ambtenaren.

Groepsverzekering: de onbekende weldoener

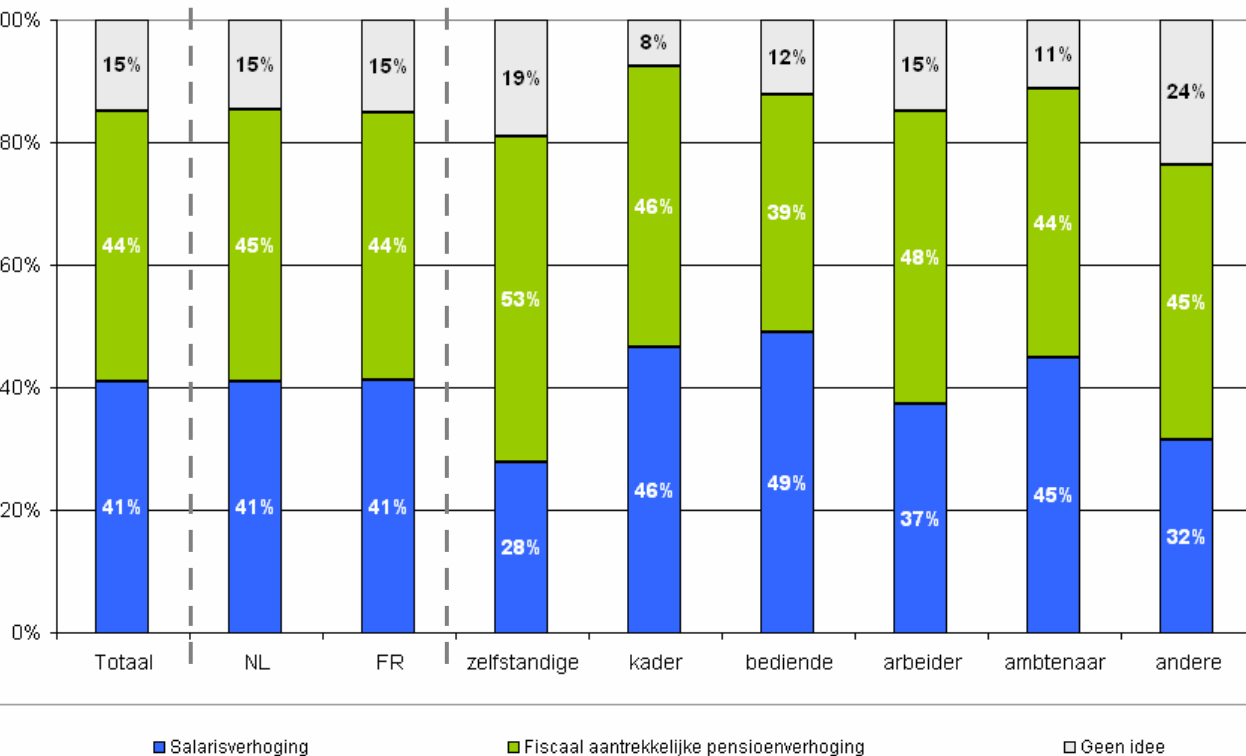
Hoeveel bedraagt het kapitaal van uw aanvullende pensioen (via de groepsverzekering) op uw pensioenleeftijd?

Veel meer vrouwen dan mannen hebben geen idee over het kapitaal dat ze later zullen ontvangen (? 16% - ? : 35%) of wensen hierop niet te antwoorden (? 8% - ? : 15%). De onwetenschap is ook groot bij de min 45-jarigen (34% zegt het niet te weten).

Salarisverhoging of groepsverzekering?

Als u de keuze heeft tussen een salarisverhoging en een fiscaal voordelige pensioenverhoging, wat kiest u dan?

Vergelijking met 2005. In 2005 was dit nog omgekeerd en was de korte termijn (salarisverhoging) belangrijker.

Belangrijk verschil in leeftijd: 45 plussers kiezen meer voor de groepsverzekering (55%) en min 45 jarigen kiezen meer voor de salarisverhoging (53%).

Conclusies: er moeten maatregelen genomen worden, nu meteen!

- 1. Bijna iedereen (81%) vindt dat het pensioen “zo vroeg mogelijk” voorbereid dient te worden (30 jaar blijkt de drempel)**
- 2. Een grote meerderheid (56%) verklaart zelfs al gepaste maatregelen genomen te hebben om over voldoende financiële middelen te beschikken voor het pensioen**

Hitparade van de genomen maatregelen die – samen – veiligheid bieden:

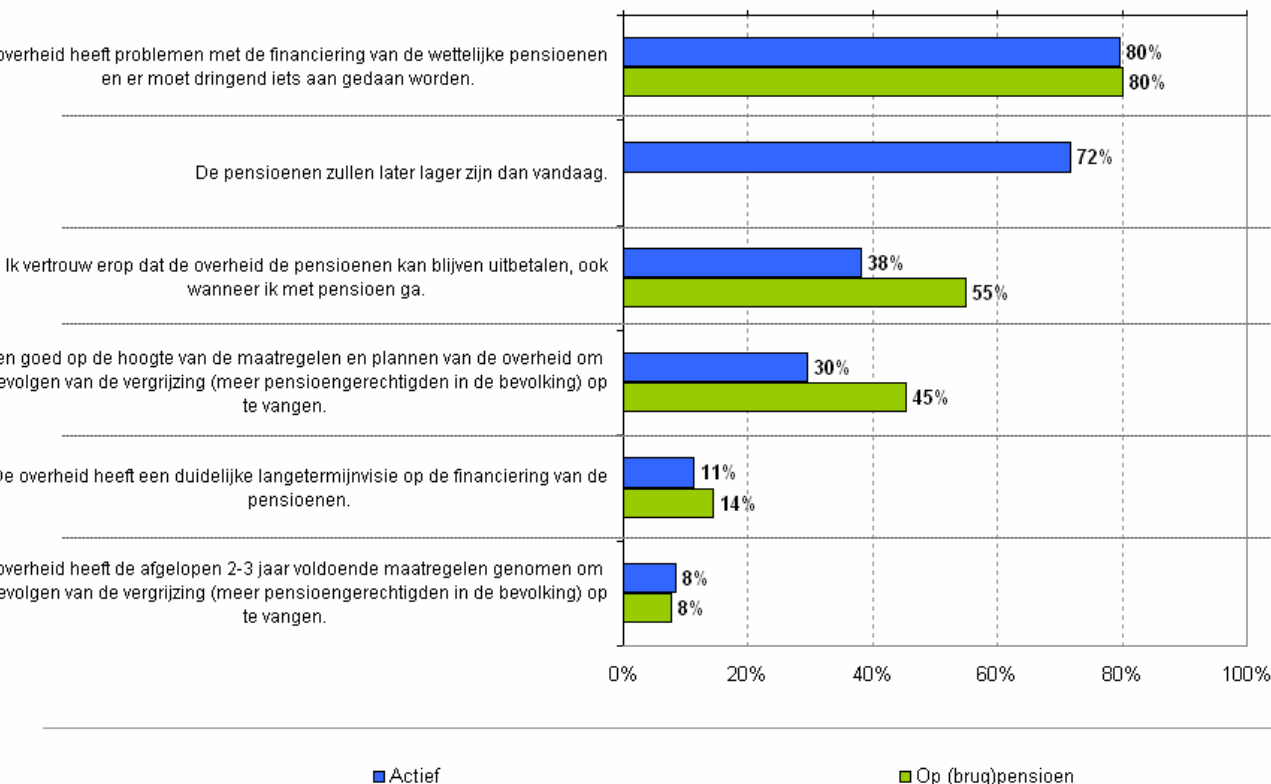
 - Eigenaar zijn van zijn/haar huis: 69%
 - Sparen via een fiscaal pensioenspaarplan: 66%
 - Een groepsverzekering hebben: 45% (mannen: 54%)
 - Regelmatig geld opzij zetten op een spaarrekening: 45%
- 3. Het wettelijke pensioen is belangrijk voor 70% van de ondervraagden en meer dan de helft maakt zich zorgen over zijn/haar toekomstige financiële situatie.**
- 4. De groepsverzekering blijft ondergewaardeerd en kan verbeterd worden: 1 op de 4 verzekerden weet niet welk kapitaal hij/zij ontvangt op de eindvervaldatum**

De vergrijzing en de overheid

S.O.S. aan de overheid

% dat akkoord gaat met de volgende uitspraken

Actief

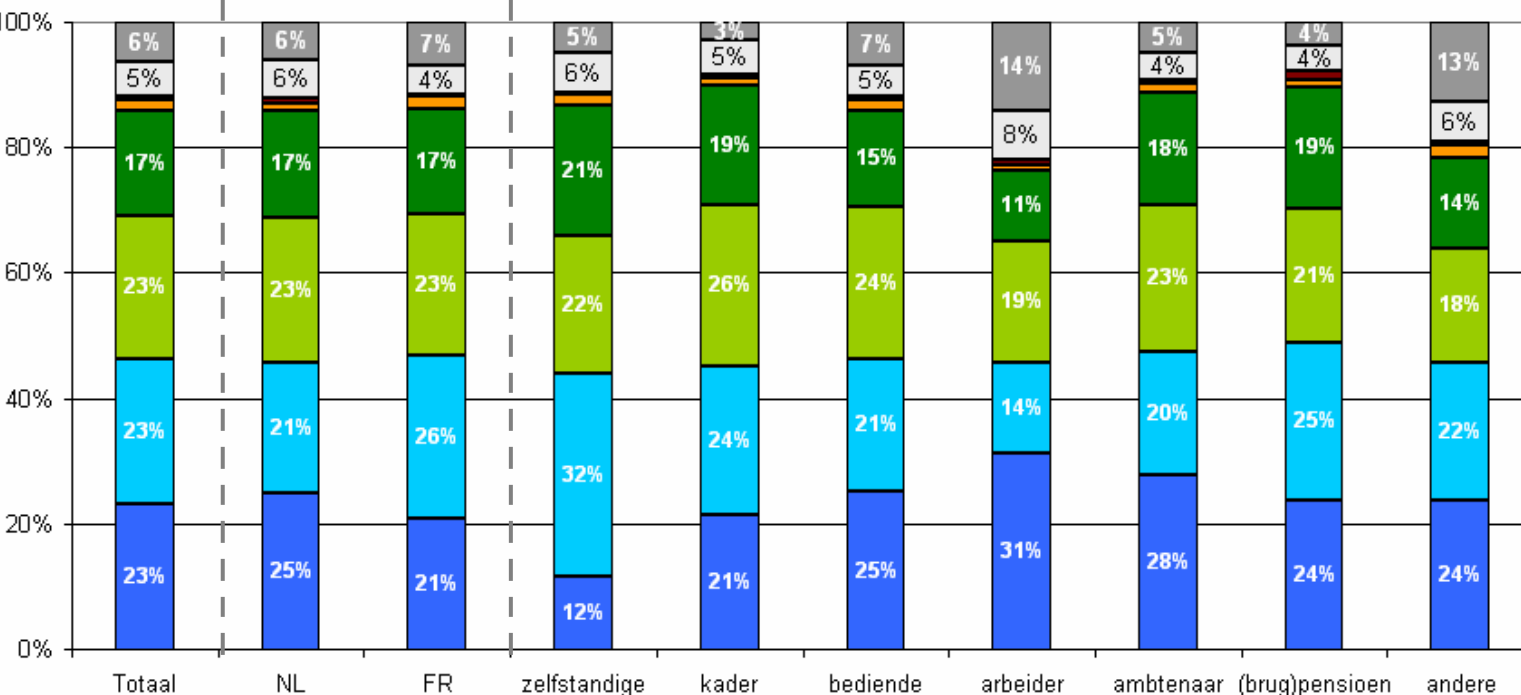
NL	FR	zelfst.	kader	bed.	arb.	ambt.	ander
78%	81%	85%	82%	80%	74%	74%	76%
68%	77%	75%	74%	75%	53%	65%	69%
54%	16%	26%	41%	35%	56%	50%	37%
30%	29%	34%	34%	25%	31%	35%	26%
13%	9%	7%	10%	10%	21%	13%	13%
9%	7%	5%	10%	7%	14%	10%	9%

Vergelijking met 2005. De houding van de respondenten t.o.v. de overheid inzake vergrijzing is vergelijkbaar met deze van 2 jaar geleden.

- Mannen zeggen iets beter op de hoogte te zijn van wat de overheid doet (? 39% - ? : 22%).
- Min 45-jarigen denken vaker dat de pensioen later lager zullen zijn (77% versus 66%) en hebben minder vertrouwen dat de overheid het pensioen kan blijven uitbetalen (29% versus 46%).

Het 'to do'-lijstje van de overheid

Welke maatregel is volgens u het meest geschikt om de financiering van de wettelijke pensioenen in de toekomst in stand te houden of te verbeteren?

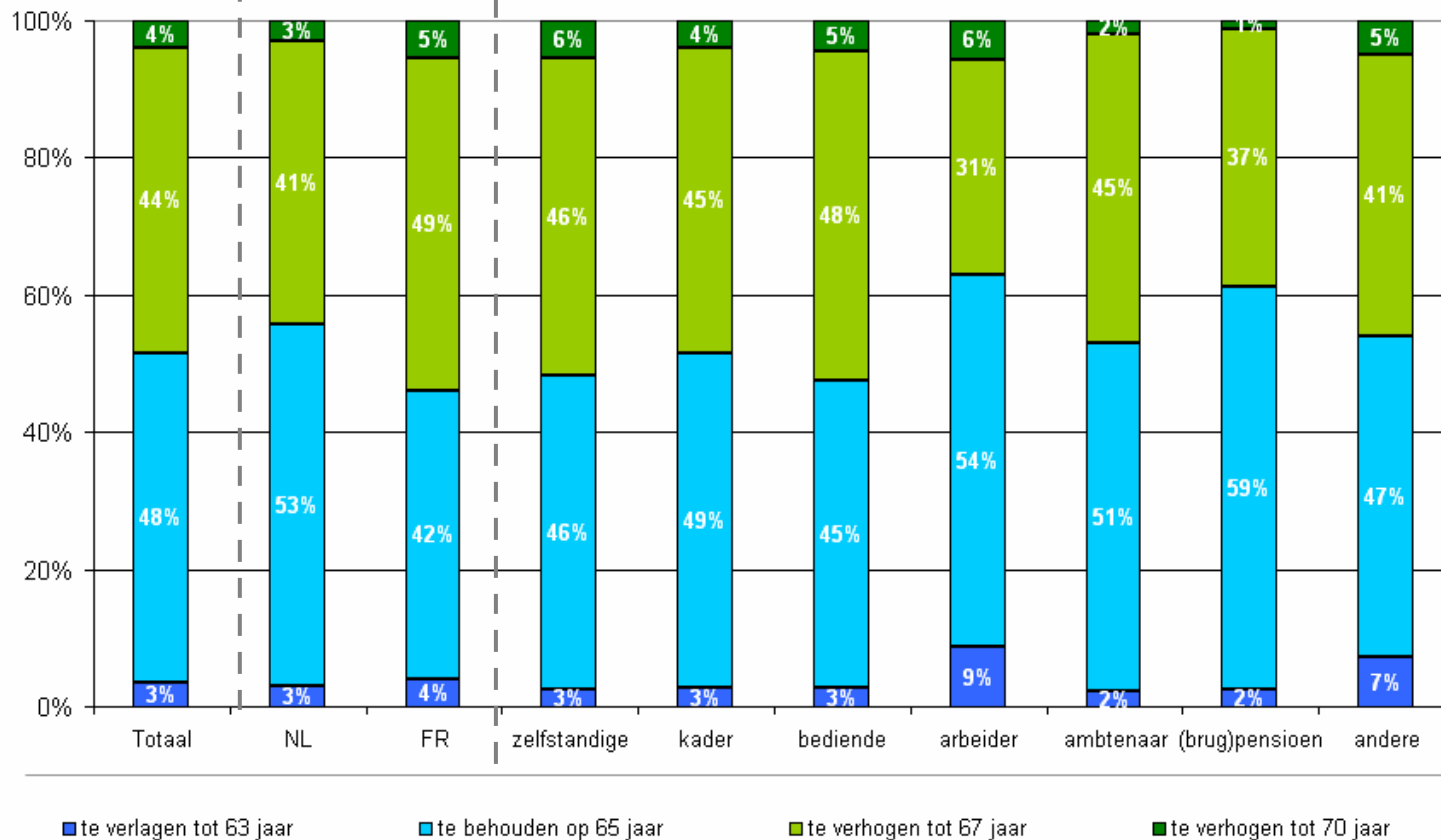

- Geen idee
- Andere
- De actieve bevolking hogere bijdragen laten betalen.
- Pensioenuitgaven verlagen.
- Het invoeren van een flexibele pensioenleeftijd: langer werken, hoger pensioen – minder lang werken, lager pensioen.
- Het verhogen van de activiteitsgraad (meer werkende mensen die bijdragen aan de financiering).
- Mensen minder afhankelijk maken van de wettelijke pensioenen door ze aan te zetten zelf te sparen via fiscaal voordelige spaarformules.
- De overheid moet reserves aanleggen (zoals bv. het Zilverfonds).

Vergelijking met 2005. Deze antwoorden zijn in grote lijnen vergelijkbaar met die van 2005.

Langer werken ligt moeilijk

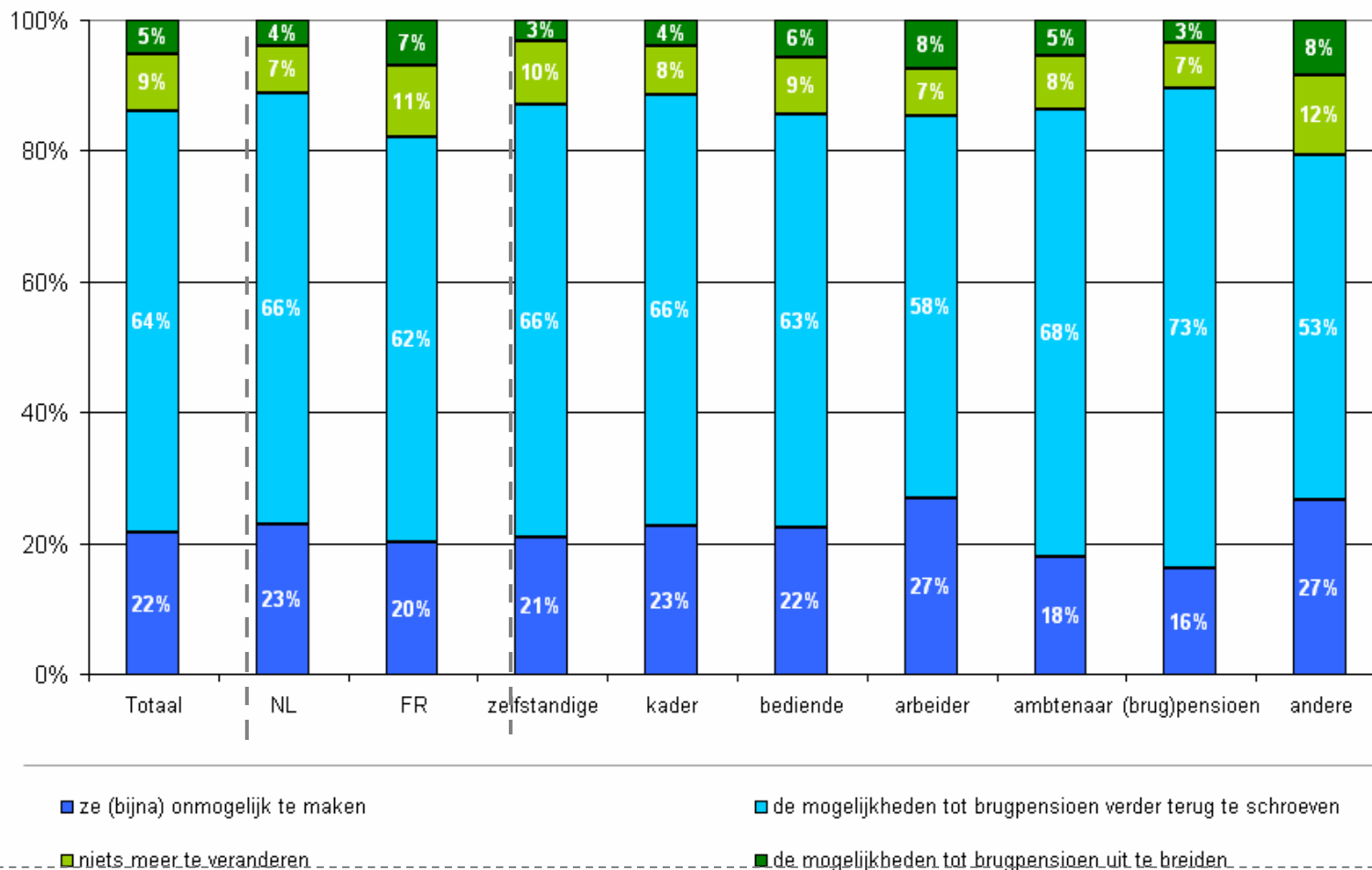
Wat denkt u dat de overheid in de komende 5 jaar zal doen inzake de officiële pensioenleeftijd? Ze zal beslissen om die ...

Bijna 1 op 2 denkt dat de overheid de pensioenleeftijd zal optrekken. Maar weinigen zouden dit een terechte beslissing vinden. Langer werken blijft moeilijk. Franstaligen denken meer dan Nederlandstaligen dat de overheid de pensioenleeftijd zal optrekken.

Bye bye, brugpensioen!

Wat denkt u dat de overheid in de komende 5 jaar zal doen inzake de brugpensioenen?

Meer dan 8 op 10 denkt dat de overheid mogelijkheden tot brugpensioen verder zal afbouwen. Men is hiervoor meer te vinden dat het verhogen van de pensioenleeftijd. Nederlandstaligen denken meer dan Franstaligen dat de overheid mogelijkheden tot brugpensioen verder zal afbouwen.

Conclusies: doeltreffende maatregelen please...

1. **De bezorgdheid blijft: 80% denkt dat de overheid een probleem heeft met de wettelijke pensioenen**
2. **Bepaalde boodschappen doen de ronde :**
 - Reeds 44% denkt dat de wettelijke pensioenleeftijd opgeschoven kan worden tot 67 jaar zonder hiermee in te stemmen
 - 86% is er zich van bewust dat de mogelijkheden om vervroegd met pensioen te gaan beperkt zullen worden: en een meerderheid ondersteunt blijkbaar dit beleid.
3. **Goedgekeurde maatregelen:**
 - **Speciale reserves aanleggen (23%),** voornamelijk via besparingen in de overheidsuitgaven (administratieve diensten)
 - **Het sparen nog minder belasten (23%)**
 - **Het aantal werkenden verhogen (23%)** door werklozen opnieuw aan het werk te zetten, door mensen aan te moedigen te blijven werken na hun 55ste
 - **Een flexibele pensioenleeftijd invoeren,** en het pensioen daarvan afhankelijk maken

Samenvatting

Samenvatting

1. De loopbaan

- De Belgen verklaren dat zij hun werk graag doen en voldoende tijd hebben voor hun privé-leven!
- Een grote meerderheid (65%) **wenst** echter een **kalmer leven**, met minder stress en minder tijdsdruk.
NB: dit luilekkerland dient in vraag gesteld te worden ten opzichte van de concurrentie die alsmear internationaler wordt!

De motieven voor deze verwachting zijn evenwel zeer uiteenlopend:

- meerderheid: gebrek aan passie voor zijn werk
- minderheid: werktijden en -ritme

2. De eindeloopbaan

- De meerderheid vindt **+/- 60,5 jaar** een **ideale pensioenleeftijd** !
- Het onderzoek vertoont een schommeling van 2 jaar meer of minder, naargelang de groepen, ook dit hangt nauw samen met de passie voor zijn werk (de hoogste pensioenleeftijden worden genoemd door hen die het meeste werken!)

Dit zou iedereen moeten aanzetten om na te denken over de loopbaan en de eindeloopbaan in combinatie met de dimensie “motivatie op het werk” gedurende de hele carrière!

Samenvatting

3. De pensioenplanning:

- Gezien de onzekerheid over de wettelijke pensioenen en de voornemens die waargenomen werden op het vlak van de werkelijke loopbaanverlening, **een meerderheid organiseert zich eerder en op verschillende manieren** om zich financieel veilig te stellen en een correct persoonlijk pensioen op te bouwen.
- 30% van de bevolking blijft volledig afhankelijk van het wettelijke pensioen (dit wordt als onvoldoende beschouwd om de basisbehoeften te financieren door 70% van de ondervraagden!)
- Als men moet kiezen tussen vroeger sparen of langer werken, **kiest de meerderheid er tegenwoordig voor vroeger te sparen; een kleinere groep (+/- 20%) overweegt om langer te werken uit noodzaak of omdat hij/zij dat graag wil!**

4. Het beheer van de vergrijzing:

- De balans van het huidige beleid stelt niet gerust, vooral onder de armste bevolkingsgroepen, gedeeltelijk door gebrek aan duidelijke informatie.
- Volgens de enquête zou er ingestemd worden met de maatregel, **een duidelijker beleid m.b.t. “flexibele” pensioenen** na 60 jaar waarmee, volgens de voorgestelde stimulansen, de pensioenleeftijd op een “zachte en geïndividualiseerde” manier opgeschoven wordt voor hen die dit wensen of er behoefte aan hebben, zelfs na 65 jaar!

Profiel van de deelnemers aan de enquête

Leeftijd	Totaal	NL	FR
<25	5%	5%	4%
25-34	19%	17%	22%
35-44	22%	23%	20%
45-54	27%	29%	25%
55-64	23%	23%	23%
≥65	5%	4%	5%

Geslacht	Totaal	NL	FR
Man	48%	50%	46%
Vrouw	52%	50%	54%

Onderwijs	Totaal	NL	FR
Lager onderwijs/geen diploma	3%	4%	2%
Middelbaar onderwijs	31%	33%	27%
Hoger onderwijs korte of lange type	44%	43%	46%
Postuniversitair onderwijs	22%	20%	25%

Beroep	Totaal	NL	FR
Zelfstandige	13%	12%	13%
Waarder	15%	16%	13%
Mediende	36%	33%	39%
Arbeider	5%	6%	3%
Werkzaam	12%	11%	12%
Werkloos/pensioen	9%	10%	9%
Andere	11%	11%	12%

Werkregime	Totaal	NL	FR
Volledig	83%	82%	85%
Deeltijd	17%	18%	15%

Netto-inkomen	Totaal	NL	FR
<<18000 EUR/jaar	10%	9%	12%
18-30000 EUR/jaar	25%	25%	23%
30-50000 EUR/jaar	30%	31%	28%
>>50000 EUR/jaar	11%	11%	12%
Ik wens hier niet op te antwoorden.	24%	24%	25%

Gezinsituatie	Totaal	NL	FR
totaal alleenstaanden	27%	24%	30%
alleenstaande man	9%	9%	10%
alleenstaande vrouw	17%	15%	20%
totaal samenwonenden	73%	76%	70%
tweeverdieners	48%	50%	45%
kostwinner	17%	17%	18%
andere	8%	9%	7%
Alleenstaanden met inwonende kinderen	6%	5%	7%
Alleenstaanden zonder inwonende kinderen	21%	19%	23%
Samenwonende met inwonende kinderen	32%	34%	30%
Samenwonende zonder inwonende kinderen	41%	42%	40%